

DAUN SINDIROMLI BOLALAR

Farg'ona davlat universiteti o'qituvchisi:

Olimova Nodirabegim Ibrohimjon qizi

Farg'ona davlat universiteti talabasi:

Abdulboriyeva Gulchehra Qahramon qizi

Annotatsiya: Ushbu maqolada Daun sindromli bolalarning rivojlanish xususiyatlari, sog'liq holati, psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati yoritiladi. Maqolada sindromning genetik sabablari, erta tashxis qo'yish usullari hamda erta reabilitatsiya dasturlarining samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, maxsus ta'lim muhitini yaratish, inklyuziv ta'limning afzalliklari va ota-ona hamda jamiyatning bolani qo'llab-quvvatlashdagi roli keng yondashuvda bayon etiladi. Ushbu maqolada Daun sindromli bolalarning rivojlanish xususiyatlari, sog'liq holati, psixologik va ijtimoiy qo'llab-quvvatlashning ahamiyati yoritiladi. Maqolada sindromning genetik sabablari, erta tashxis qo'yish usullari hamda erta reabilitatsiya dasturlarining samaradorligi tahlil qilinadi.

Kalit so'zlar: Daun sindromi, trisomiya 21, maxsus ehtiyojli bolalar, genetik sindromlar, erta rivojlantirish, reabilitatsiya, inklyuziv ta'lim, psixologik qo'llab-quvvatlash, logopedik yordam, tibbiy reabilitatsiya, ota-ona maslahati, ijtimoiy integratsiya, bolalar rivojlanishi, maxsus pedagogika.

Daun sindromi — bu genetik kasallik bo'lib, odatda 21-xromosomaning qo'shimcha nusxasining mavjudligi bilan xarakterlanadi (trisomiya 21). Natijada bolaning fiziologik, psixologik va rivojlanish xususiyatlari o'ziga xos bo'ladi. Kasallik nomi ingliz shifokori John Langdon Down nomidan olingan, u 1866-yilda ushbu sindromni birinchi marta tavsiflagan. Genetik sabablari esa 1959-yilda kashf qilingan. Bu kasallik bilan tug'ilgan insonlarning barchasi o'xshash bo'ladi. Bo'ylari past, ko'zlari bir birlariga yaqin chehralari ham o'xshash bo'ladi. Daun bolalarning tug'ilishiga ko'plab sabablar mavjud; jumladan onaning yoshini kattaligi, noso'g'lom muhit, ruhiy zo'riqishlar va turli infeksiya kasalliklari bilan kasallanish ularni yorqin aksidir. Daun sindromiga mutatsiyalar ham sabab bo'lishi mumkin. Zamonaviy davolash va reabilitatsiya orqali Daun sindromli bolalar sifatli hayot kechirishi mumkin. Hayot davomiyligi o'rtacha 60 yoshgacha yetadi, lekin individual farqlarga bog'liq. Daun sindromli bolalarda quyidagi xususiyatlar kuzatiladi:

Fiziologik: qisqa bo'y, qisqa bo'g'imlar, yuzning yassi shakli, kichik burun va quloqlar, ko'z burchaklarining yuqoriga qarashi.

Kognitiv rivojlanish: aqliy rivojlanish sekinlashgan, o'rta darajada aqliy nuqson bo'lishi mumkin.

Sogʻliq bilan bogʻliq muammolar: yurak nuqsonlari, qalqonsimon bez muammolari, immunitet sustligi, ovqat hazm qilish tizimi buzilishlari.

Reabilitatsiya va qoʻllab-quvvatlash: daun sindromli bolalar uchun kompleks yondashuv muhimdir:

Tibbiy yordam: Yurak, qalqonsimon bez va boshqa organlar bilan bogʻliq muammolarni davolash.

Pedagogik yordam: Maxsus taʼlim va inklyuziv maktablar orqali rivojlanish.

Psixologik va ijtimoiy qoʻllab-quvvatlash: Oilaviy yordam va terapevtik mashgʻulotlar orqali bolaning jamiyatga integratsiyasi.

Nutq va motor rivojlanishi: logoped, fizioterapevt yordamida til va motor koʻnikmalarini yaxshilash. Daun sindromi — genetik sabablarga ega murakkab kasallik boʻlib, bolalarning fiziologik, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga taʼsir qiladi. Tashxis, erta reabilitatsiya, maxsus taʼlim va oilaviy qoʻllab-quvvatlash orqali Daun sindromli bolalar hayot sifatini yaxshilash mumkin. Jamiyat va tibbiyot birgalikda ishlaganda, bu bolalar mustaqil va faol hayot kechirish imkoniga ega boʻladilar. Daun sindromi dunyoda eng koʻp uchraydigan genetik sindromlardan biridir. Har 700–1000 tugʻilgan bolaning biri Daun sindromi bilan dunyoga keladi. Daun sindromi homiladorlik davomida ham aniqlanishi mumkin, masalan, ultratovush, qon testi va amniotsentez orqali. Daun sindromli bolalarda turli fiziologik va psixologik xususiyatlar kuzatiladi. Ularni bir necha guruhga boʻlish mumkin:

1. Tashqi belgilar

Yassi yuz, qisqa burun, kichik quloqlar, koʻzlarning yuqoriga qaragan burchagi, qisqa boʻy va boʻgʻimlar, qisqa qoʻl va barmoqlar. Daun sindromi — genetik sabablarga ega murakkab kasallik boʻlib, bolalarning fiziologik, psixologik va ijtimoiy rivojlanishiga taʼsir qiladi. Tashxis, erta reabilitatsiya, maxsus taʼlim va oilaviy qoʻllab-quvvatlash orqali Daun sindromli bolalar mustaqil va faol hayot kechirishi mumkin. Jamiyatning ularni qoʻllab-quvvatlashi va inklyuziv muhit yaratishi bu bolalarning kelajagi uchun juda muhimdir. Aqliy rivojlanish odatda sekinlashgan boʻladi, lekin bu bolalar turli faoliyatlarda muvaffaqiyatli boʻlishlari mumkin. Nutq va til rivojlanishi sekin boʻlishi mumkin, shuning uchun erta yoshda logopedik yordam muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, ijtimoiy koʻnikmalarni rivojlantirish orqali bolalar jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiya qilinishi mumkin. Daun sindromli bolalarda yurak nuqsonlari, qalqonsimon bez faoliyati buzilishi, immunitet tizimi sustligi va ovqat hazm qilish tizimi bilan bogʻliq muammolar tez-tez uchraydi. Shu sababli bolalar muntazam tibbiy nazorat ostida boʻlishlari kerak. Daun sindromi aslida har qanday yoshdagi insonlarda tugʻilishdan kelib chiqadigan genetik kasallik, yaʼni u tugʻilish vaqtida mavjud boʻladi. Asosan ona yoshi asosiy xavf omili hisoblanadi, ota yoshi Daun sindromi xavfini sezilarli darajada oshirmaydi, lekin ayrim hollarda rol oʻynashi

mumkin. Daun sindromli bolalar rivojlanish xususiyatlari boshqalardan farq qiladi, shuning uchun ular uchun maxsus pedagogik metodlar qo'llaniladi:

Individual ta'lim rejalari (ITR)

Har bir bolaning qobiliyatlari va ehtiyojlariga moslashtirilgan o'quv rejasi tuziladi. Qisqa va tushunarli darslar diqqatni ushlab turish uchun ma'lumot qisqa bo'lishi kerak, bir darsda bitta yoki ikki maqsadga e'tibor qaratiladi.

Vizual yordamlar

Rasmlar, diagrammalar, grafiklar va karta vositalari orqali tushuntirish samaraliroq. Daun sindromli bolalarni oddiy maktablar bilan birga o'qitish ularni ijtimoiylashish va turmush ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Inklyuziv muhitda sog'lom bolalar bilan muloqot qilish, o'rganish motivatsiyasini oshiradi. Shu bilan birga, maktabda maxsus yordamchi o'qituvchi yoki pedagog bo'lishi kerak, ular bolaga individual yordam ko'rsatadi. bolaning nutq, motor va kognitiv ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Logopedik mashg'ulotlar nutq va til rivojlanishini yaxshilashga yordam beradi. Fizioterapiya va occupational therapy mushak tonusini oshirish va kundalik faoliyat ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Daun sindromli bolalar uchun matnlar oddiy, qisqa va rangli bo'lishi tavsiya etiladi.

Praktik mashqlar nazariy bilimdan samaraliroq: masalan, matematikani o'rganishda real hayot misollaridan foydalanish. Raqamlar, harflar, ranglar, shakllar orqali vizual va kinestetik o'rganish samarali bo'ladi. Bolalar o'qish jarayonida psixolog yordamga muhtoj bo'ladi, ular o'zini ishonchli his qilishi va motivatsiya saqlashi kerak. Oilaviy qo'llab-quvvatlash: ota-onalar bolaga uyda repetitorlik qilish, darslarni mustahkamlash va ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirishda yordam beradi.

Jamiyat qo'llab-quvvatlashi: maktabdagi bolalar, o'qituvchilar va mahalla ijtimoiy faoliyatlarda inklyuziya muhitini yaratishi kerak. Sinf xonasi shovqinsiz va tartibli bo'lishi kerak, bolalar diqqatini jamlashlari oson bo'ladi. O'qituvchi soni yetarli bo'lishi, shunda har bir bola individual e'tibor oladi. Daun sindromli bolalar yangi ko'nikmalarni sekinroq o'rganadi, shuning uchun takrorlash va izchillik juda muhim. Har bir muvaffaqiyatni rag'batlantirish, kichik yutuqlarni e'tirof etish motivatsiyani oshiradi. Daun sindromli bolalarning o'qishi uchun kompleks yondashuv talab etiladi: maxsus pedagogik metodlar, inklyuziv muhit, individual dastur, qo'shimcha mashg'ulotlar, oilaviy va jamiyat qo'llab-quvvatlashi. Shunday sharoitlar yaratilsa, Daun sindromli bolalar nafaqat o'qishni o'rganadi, balki ijtimoiy, kognitiv va motor ko'nikmalarini ham rivojlantiradi, mustaqil va faol hayot kechirish imkoniga ega bo'ladi. Mutaxassislar yordamining jamiyatga moslashishdagi ahamiyati

1. Ijtimoiy integratsiya

Mutaxassislar yordamida bola o'zini sinfdoshlar, qo'shnichilik va jamiyatda qulay his qiladi.

2. Mustaqillik

Kundalik faoliyatlarni o'rganish va amaliy ko'nikmalar orqali mustaqil bo'lish imkoniyati oshadi.

3. O'ziga ishonch

Psixolog va logoped yordamida bola o'zini ifoda eta oladi, jamiyatda faol bo'lishga tayyor bo'ladi.

4. O'qishda muvaffaqiyat

Maxsus pedagog va OT bilan ishlash darslarda faol ishtirok etishni, o'rganishni va ijtimoiy faoliyatni uyg'unlashtiradi. Daun sindromli bolalarning jamiyatga moslashishi uchun mutaxassislar zaruriy vosita hisoblanadi. Har bir mutaxassis o'z sohasida bolaning rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi, va natijada bola mustaqil, faol va jamiyat bilan integratsiyalashgan shaxs bo'lib yetishadi mutaxassislar bolaning "iqtisodiy, ijtimoiy va emotsional poydevorini" mustahkamlashadi, shunda u jamiyatda faol va mustaqil bo'la oladi. Har bir Daun sindromli bolaning muvaffaqiyati — ularning mehnati, ota-onalarining sabri va mutaxassislar yordamining natijasidir, shuning uchun kompleks yondashuv va qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Jamiyatning ularni qo'llab-quvvatlashi, inklyuziv muhit yaratishi va imkoniyatlarni kengaytirishi bilan Daun sindromli bolalar o'z salohiyatlarini to'liq amalga oshirishlari mumkin. Zamonaviy tibbiyot va reabilitatsiya sharoitida Daun sindromli bolalar nafaqat o'qish va muloqot qilishni, balki ijtimoiy faoliyatda ishtirok etishni, o'z qobiliyatlarini rivojlantirishni va mustaqil hayot kechirishni o'rganishlari mumkin. Shu bois, Daun sindromli bolalarga ko'rsatiladigan erta va tizimli qo'llab-quvvatlash ularning kelajakdagi muvaffaqiyati va jamiyatga to'liq moslashishi uchun muhim omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Daun sindromi kasalligi va uning kelib chiqish sabablari — Norsoatova J.J., Umirqulova F.A.
2. Daun sindromi bo'lgan bolalarni reabilitatsiya qilish usullari — Musaeva Dilfuza Abduraxmonovna
3. Daun sindromli bolalarni rivojlantirish va tarbiyalash xususiyatlari — Usmonova Dilafruz Muhammadjonovna, Halilova Zulfiya Xakimjanovna
4. Daun sindromi – kasallik belgilari, diagnostikasi va davolash usullari — Xalilova Mexrangiz Baxtiyor qizi
5. "Daun" sindromi. Quyosh bolalari. — M. U. Xamidova, Nuriddinova Sarvinoz G'olibbek qizi
6. Daun sindromi va Daun sindromli bolalar tarbiyasi — Azizaxon Sodiqova